

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-36>

УДК 339:327.2

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ЗМІНИ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ: ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

UKRAINE IN THE CONTEXT OF CHANGING THE WORLD ORDER: ECONOMIC CONSEQUENCES

Чеховська Марія Миколаївна

доктор економічних наук, професор,
Національна академія Служби безпеки України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8135-7770>

Chekhovska Mariia

National Academy of Security Service of Ukraine

У статті автор досліджує основні аспекти сучасних намагань, зокрема з боку Російської Федерації, зміни існуючого світового порядку на тлі збройної агресії проти України. Опрацювання автором наукових доробок виокремило такі напрямки сучасних досліджень, як теоретичні засади світового порядку, аналіз трактувань світового порядку та його ключові характеристики, ознаки радикальної зміни світового порядку тощо. Автором підтримується думка, що сучасна зміна світового порядку проходить в декілька етапів – їй передувала спочатку коронавірусна інфекція, а згодом і, власне, повномасштабна війна Російської Федерації проти України. У статті аналізуються основні економічні наслідки збройної агресії Росії, зокрема у сферах енергетичної та продовольчої безпеки у масштабах світової економіки. Також приділяється увага наслідкам таких дій для національної економіки, адже збройна агресія північного сусіда проти нашої держави вже на сьогодні призвела до значних втрат економіки України.

Ключові слова: світовий порядок, збройна агресія, пандемія, економічні наслідки, енергетична безпека, продовольча безпека.

In the article the author explores the main aspects of modern efforts, in particular on the part of the Russian Federation, to change the existing world order against the background of armed aggression against Ukraine. Particular attention is paid to the analysis of the economic consequences of such actions at both the global and national levels. The methodological basis of the study are the works of modern and foreign experts on world issues, as well as analytical materials on the political, economic and social consequences of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. To solve this goal we used the following forms, methods and research methods: as historical – to study the processes of origin, formation and development of the world order, abstract-logical method for theoretical generalization and formulation of research conclusions and more. The author determined that there are at least two different views on the substantive part of the world order. First, the world order is a struggle of empires, and second, a clash of civilizations, while unifying is the idea of a country's dominance in international systems. The paper highlights such areas of modern research as the theoretical foundations of the world order, analysis of interpretations of the world order and its key characteristics, signs of radical change in the world order and more. The author notes that the study of the world order, in particular the functioning of its international systems, it is based on both forms of dominance and the place of a particular country in the international system. The paper notes that historically, the Russian Empire in certain geopolitical conditions has repeatedly tried to change the world order in their favor, and the theater of action for this purpose found Ukraine. The article emphasizes that in general the actions of the political leadership of the Russian Federation are predictable, because in their speeches Russian politicians and officials do not hide the direction of their further actions, in particular regarding the aggression against Ukraine. The author substantiates the opinion that the modern change of the world order takes place in several stages – it was preceded first by a coronavirus infection, and later, in fact, a full-scale war of the Russian Federation against Ukraine. The author notes the high probability of the influence of the armed aggression of the Russian Federation against the Ukrainian state on the existing political, economic and social trends, which will be felt for many years to come. The article analyzes the main economic consequences of Russia's armed aggression, in particular in the areas of energy and food security in the global economy. Attention is also paid to the consequences of such actions for the national economy, as the armed aggression of the northern neighbor against our country has already led to significant losses to Ukraine's economy, including complete or partial destruction of infrastructure, mass export of grain by Russians. Among the practical results of the study is the author's proposal on the need to adhere to the philosophy of stability of the state

and society, including effective countering of threats and adaptation to changes in crisis, because to anticipate the full range of consequences for the world. today it is extremely difficult. According to the author, the destruction of a large part of industrial facilities, as well as housing and transport infrastructure will require not so much their restoration as the construction of a new, modern and technological component, according to the latest world, including European experience. It is the legal, economic and technological compatibility and standardization with the countries of the European Union that will accelerate the development of Ukraine's industrial potential.

Keywords: world order, armed aggression, pandemic, economic consequences, energy security, food security.

Постановка проблеми. Тривалий час поширення пандемії коронавірусної інфекції SARS-CoV-2 викликало багато питань, у тому числі й можливості зміни світового порядку. Зокрема, на думку Генрі Кіссінджера, пандемія коронавірусу слугувала передумовою появи економічних криз, зважаючи на що в своєму економічному розвитку світові демократії мають сприяти «оновленню міжнародної економіки, а також не допустити повторення фінансової кризи 2008 року й захищати принципи ліберального світового порядку» [1]. «Ми живемо в епохальний період. Історичне завдання для керівників країн – врегулювати кризу та одночасно побудувати майбутнє. Відмова може підпалити світ. Невдача може призвести до світової катастрофи», підсумував Кіссінджер [1]. Ці слова лауреата Нобелівської премії миру можна адресувати й подіям сьогодні.

Після багатьох тижнів збройної агресії Російської Федерації проти України нарешті стала відомою прихована раніше мета воєнних дій, принаймні одна з багатьох. Так, у своєму виступі 11 квітня 2022 року міністр закордонних справ Російської Федерації Сергій Лавров зазначив, що «наша спеціальна військова операція покликана покласти край безоглядному розширенню і безоглядному курсу на повне домінування США та під ними інших західних країн на міжнародній арені» [2]. Іншими словами, війна Російської Федерації проти нашої держави покликана змінити встановлений світовий порядок на користь її імперських амбіцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема світового порядку є предметом зацікавленості багатьох науковців. Так, на міжнародному рівні чільне місце займають роботи «Новий світовий порядок» Герберта Уеллса (1940), «Політичні відносини між націями: Боротьба за Владу і Світ» Ганса Моргентау (1948), «Анархічне Суспільство: Дослідження порядку в світовій політиці» Хедлі Булла (1977), «Світовий порядок» Генрі Кіссінджера (в українському перекладі – «Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті», 2017), «Принципи

боротьби із мінливим світовим порядком: чому нації досягають успіху та невдач» Рея Даліо (2021). На національному рівні цікавими є роботи «До ефективних суспільств: Дороговказ в майбутнє» Б. Гаврилишина (1980), «Світова гібридна війна. Український фронт» В. Горбуліна (2017), сучасні наукові доробки у сфері світової політики вітчизняної дослідниці О. Коппель тощо. Окремо додамо наукові доробки щодо нового світового економічного порядку вітчизняних дослідників, зокрема Н. Грущинської, І. Іващук, Є. Савельєва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових робіт дає змогу зазначити, що здебільшого автори приділяють увагу концептуальним питанням побудови та функціонуванню світового порядку, у той час як проблематика місця України в цих процесах лишається поза їх увагою, ба більше, з огляду на імперську експансію Російської Федерації щодо нашої держави.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Таким чином, наша стаття присвячена дослідженню економічних аспектів функціонування Української держави в умовах намагань змінити існуючий світовий порядок Російською Федерацією, а також глобальні економічні наслідки таких дій.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день науковці виділяють декілька підходів до розуміння та подальшого аналізу світового порядку, зокрема реалістичний, структурно-конструктивістський, інституціональний, аксеологічний та біхевіористський, які було детально опрацьовано О. Дашевською [3].

Е. Молчанова та К. Ковтонюк, провівши аналіз трактувань світового порядку дійшли висновку, що вони ґрунтуються на трьох основних засадах: політологічному, соціологічному та організаційному. Крім того, науковці зазначають, що світовий порядок базується на організації економічної системи [4].

А. Міщенко, дослідивши проблематику світового порядку виокремила його ключові характеристики, а саме: легітимність, яка у тому числі демонструє, наскільки з правилами та принципами міжнародних відно-

син погоджуються ключові особи, що мають реальну владу та політичний вплив; механізм внесення змін, під яким розуміється існування чіткого формалізованого процесу та процедури формулювання, модифікації та впровадження нових правил і принципів для усіх гравців світової політичної системи; баланс сил, що має на увазі певну фізичну спроможність для захисту та агресії [5].

О. Дашевська, узагальнюючи теоретичні засади нового світового порядку, робить висновок про спільну думку дослідників щодо загострення конфліктів у світі, зокрема на тлі соціальної нерівності та посилення міжнародного тероризму, результатом чого може бути відбутися перехід статусу конфліктів з регіонального характеру до загальносвітового [3].

Водночас Н. Грущинська серед ознак радикальної зміни світового порядку визначає «втручання у внутрішні справи іншої країни, спроби нав'язування культури, забезпечення глобальної та регіональної безпеки, етнічний сепаратизм» [6].

В. Онищенко зауважує, що «світовий порядок формується не чиєюсь волею, а структурується у широкому розумінні силовими відносинами: цивілізаційними протистояннями, боротьбою за ресурси, за владу, насамкінець – війнами» [7]. На нашу думку, суперечливим є міркування щодо неможливості формування світового порядку, зважаючи на волю конкретної людини, адже є приклади таких намагань, зокрема з боку Гітлера та В. Путіна.

Цікаво, що у своєму дослідженні М. Флейчук, В. Волошин та О. Дацко висловлювали гіпотезу, що «причиною активізації військових конфліктів та фактів фізичного захоплення територій у XXI сторіччі» є невідворотність процесу глобалізації [8].

Досліджуючи світовий порядок, зокрема функціонування його міжнародних систем, ми спираємось як на форми домінування, так і на місце конкретної країни у міжнародній системі (монополярній, або імперській; біполярній; мультиполярній; рівноважній системі) [6].

Історично Російська імперія в тих чи інших геополітичних умовах неодноразово намагалася змінити світовий порядок на свою користь, а театром дій задля цього обрала саме Україну.

Варто зазначити, що у своїх промовах російські політики і чиновники абсолютно не приховують напрямки своїх подальших дій, як це можна було побачити у мюнхенському виступі В. Путіна у 2007 році. Так, у листопаді 2013 року, перед початком збройної

агресії проти України, міністр оборони Російської Федерації С. Шойгу заявив, що головними загрозами для країни є міжнародний тероризм і розширення НАТО, зокрема його наближення до кордонів Росії. А вже наступного, 2014 року, після оголошення курсу України до НАТО, відбулася збройна агресія Росії проти нашої держави.

Примітними є багато думок стосовно того, що сучасна зміна світового порядку проходить в декілька етапів – їй передувала спочатку коронавірусна інфекція, а згодом і, власне, повномасштабна війна Російської Федерації проти України. Ба більше – зазначені події, у тому ж рахунку, спричинили зменшення впливу процесів з глобалізації, віддавши перевагу регіональному розвитку.

Зокрема, Ларрі Фінк, генеральний директор американської інвестиційної компанії BlackRock, яка є однією з найбільших у світі, у своєму щорічному зверненні у березні 2022 року наголосив, що зазначені події вплинуть на існуючі політичні, економічні та соціальні тенденції і будуть відчуватися ще багато років.

Наголосимо, що саме пандемію Ларрі Фінк вважає однією із передумов нового етапу розв'язаної проти України війни, адже через втрату зв'язків між країнами, компаніями та людьми, почала відчуватися ізоляція та намагання знайти внутрішні ресурси, що в кінцевому рахунку загострило поляризацію та екстремістські настрої [11].

У той же час світ вдався до повномасштабної економічної війни проти Росії, фактично зруйнувавши для однієї країни та її прибічників (у разі підтримки дій Російської Федерації) такі засади глобалізації, як вільний рух капіталу, людей, товарів та послуг, а також технологій, які почали відкриватися для неї на початку 90-х років XX століття із припиненням «холодної війни».

Важливим елементом є застосування проти Росії санкцій у фінансовій системі: заборона російському Центробанку використовувати свої резерви у твердій валюті; компанії із надання фінансових послуг призупинили свої операції для ізоляції російської економіки від світової фінансової системи.

Ларрі Фінк зазначає, що вплив воєнних дій в Україні безпосередньо торкнеться прискорення розвитку цифрових валют та змусить уряди країн здійснити переоцінку поглядів на власну валютну залежність, зокрема, глобальна цифрова платіжна система може покращити розрахунки за міжнародними транзакціями, одночасно зменшуючи ризик відми-

вання грошей та поширення корупції, а цифрові валюти сприятимуть зниженню витрат на транскордонні платежі.

Окремим напрямком йде відмова провідних європейських держав від російських енергетичних ресурсів, зокрема природного газу та нафти. І на цьому тлі для багатьох країн важливим є диверсифікація постачальників ресурсів, широке впровадження сучасних технологій із енергоефективності та енергозбереження, а також активний розвиток внутрішнього потенціалу відновлюваних джерел енергії (вітроенергетики, енергії сонця, гідроенергетики, біоенергетики, геотермальної енергії). Як результат, у найближчий час очевидним є погіршення ситуації на енергетичному ринку країн світу і, як наслідок, вибір центральними банками подальшої стратегії своєї діяльності – або не зважати на зростання інфляції, або задля її швидкого зменшення сповільнювати економічну активність і зайнятість [11]. Не можна також забувати, що в деяких країнах збільшиться фінансування на розробки вказаних відновлюваних джерел енергії, екологічно чистих технологій їх видобутку та ефективного використання. І тут йдеться про формування державної політики, яка б передбачала цілісний та довгостроковий підхід до світових енергетичних потреб. З іншого боку, важливим є прискорення інвестицій в інфраструктуру з метою підтримки активізації використання чистої енергії та технологій.

Разом з тим, не можна не погодитися, що зміна та формування нового світового порядку будуть супроводжуватися потрясіннями для багатьох держав. Саме на цьому наголошує Ларрі Фінк, який зазначає, що «масштаби дій Росії відобразатимуться протягом десятиліть і стануть поворотним моментом у світовому порядку геополітики, макроекономічних тенденцій та ринків капіталу» [11].

Так, вже стають досить відчутними проблемами із забезпеченням енергетичної безпеки європейських держав в умовах впровадження, у тому числі, економічних санкцій проти Росії. Ситуація буде стрімко ускладнюватися навіть до трагічного ступеню, коли криза буде вкрай негативно впливати на добробут виборців, що обов'язково вплине на внутрішнє протистояння в державах з загрозами виникнення відкритої громадянської непокори з переходом до громадянської війни чи навіть сепаратизму.

Іншою проблемою стає забезпечення продовольчої безпеки, яке торкнеться не лише країн Європи, а й багатьох країн світу. Саме на можливості поширення світової продо-

вольчої кризи наголошують в ООН, оскільки Україна є одним з провідних експортерів агропромислової продукції. Зокрема, єврокомісар з міжнародного співробітництва Ютта Урпілайн наголосила, що вже сьогодні «міжнародна спільнота має вжити заходів, щоб попередити найбільшу продовольчу кризу в історії, а також соціальні, економічні та політичні заворушення, що можуть початися як наслідок» [12].

Схожої думки дотримується голова Світового банку Девід Мелпасс, який акцентує увагу на подальшому зростанні цін на енергоносії та на харчові продукти, зокрема, зерно та соняшникову олію [13]. Адже, окрім того, що Україна та Росія є найбільшими виробниками цих груп харчових продуктів, ціни на них й до початку активізації збройної агресії Росії були на високому рівні.

Також у березні 2022 року, на засіданні Виконавчої ради Міжнародного валютного фонду, було наголошено на посиленні інфляційного тиску через зростання цін на енергоносії та сировинні товари, зокрема пшеницю та інші зернові, та зазначено, що найбільший вплив відчують «бідні домогосподарства, для яких продукти харчування та паливо становлять більшу частку витрат» [14].

Безумовно, аналізуючи глобальні наслідки збройної агресії Російської Федерації проти нашої країни, необхідно наголосити на наслідках для національної економіки. Так, міністр фінансів України Сергій Марченко, у своєму інтерв'ю у березні поточного року українському виданню Forbes наголосив, що «негативні наслідки війни будуть колосальними, за даними Міністерства економіки втрати становитимуть від третини до половини ВВП, а за іншою оцінкою йдеться про 500 млрд. дол. США» [15]. Абсолютно логічним є те, що загальну суму втрат ми зможемо оцінити лише по закінченню військових дій.

Разом з тим, не можна не казати про ту допомогу, що вже надається міжнародною фінансовою спільнотою Українській державі. Відповідні пакети допомоги для задоволення нагальних потреб у фінансуванні та пом'якшенні економічних наслідків війни анонсували та реалізують, зокрема станом на травень 2022 року, Світовий банк – у розмірі 350 млн дол. США, екстрене фінансування в рамках Інструменту прискореного фінансування МВФ у розмірі 1,4 млрд дол. США, грантова допомога Європейської Комісії у розмірі 120 млн євро, міжнародна донорська конференція зібрала 6,5 млрд дол. США.

У той же час не можна заперечувати, що кризи є каталізатором інноваційних шляхів подальшого розвитку, у тому числі техніки і технологій. Саме у важкі часи активізації набувають різні форми державно-приватного партнерства, об'єднуючи урядові органи, науковий сектор та приватні структури задля розробки та впровадження певного продукту у рекордні терміни та масштаби.

Історично складається, що спільні потужні дії є передумовою для подальшого зростання розвитку людства у майбутньому. Так, на прикладі вирішення енергетичної проблеми можна побачити спрямування багатьох країн світу до запровадження альтернативних екологічних джерел енергії, зокрема шляхом заохочення інвестиціями на державному рівні у цій критичній сфері.

Важливо також наголосити на дотриманні філософії стійкості держави та суспільства, у тому числі, в ефективній протидії загрозам та адаптації до змін у кризових умовах, адже передбачити увесь спектр наслідків для країн світу внаслідок збройної агресії Росії проти України, на сьогодні вкрай складно. Можна лише спиратися на досвід минулих років, який красномовно свідчить та радить, які дії мають бути запроваджені терміново та позачергово, що наразі і зокрема демонструє уряд Великої Британії, надаючи Україні всебічну і вкрай нагальну допомогу та підтримку, і уявляє собою яскравий приклад для усього світу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Події, що відбуваються в Україні, у тому числі з огляду на думки провідних фахівців, слугують однією з передумов зміни сучасного світового порядку. Безперечно, причинами

цього є збройна агресія Російської Федерації проти нашої держави і, вже як наслідок, консолідація прогресивної частини світу навколо нашої держави на шляху протидії загарбнику та запобігання розвитку III Світової війни, яка може призвести до загибелі людської цивілізації у тому вигляді, який ми сьогодні знаємо.

Тенденції на енергетичному та продовольчому ринках дали змогу зробити висновок, що не зупинена імперська експансія Росії в Україні врешті призведе до створення однополярного світу з Росією на чолі, коли вона отримає, окрім енергетичних важелів впливу на світову політику і порядок, ще більш дієвий інструмент для впровадження своїх панівних амбіцій, як продовольчій важіль.

Збройна агресія Росії проти нашої держави вже на сьогодні призвела до значних втрат економіки України, у тому числі від повного або часткового руйнування об'єктів інфраструктури, масового вивезення зернових тощо.

На нашу думку, руйнування значної частини об'єктів промисловості, а також житлової, транспортної інфраструктури потребуватиме не стільки їх відновлення, скільки побудови нової, сучасної та технологічної їх складової, відповідно до новітнього світового, зокрема європейського досвіду. Саме правова, економічна і технологічна сумісність та стандартизація із країнами Європейського Союзу сприятиме пришвидшенню розбудови, зокрема промислового потенціалу України.

Зважаючи на зазначене, активізації потребують дослідження, спрямовані на пошук прогресивних, інноваційних напрямків економічного відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кіссінджер: пандемія коронавірусу назавжди змінить світовий порядок. URL: https://zn.ua/ukr/WORLD/kissindzher-pandemiya-koronavirusu-nazavzhdi-zminit-svitoviy-poryadok-343996_.html (дата звернення: 11.04.2022).
2. Лавров оголосив нову мету «спецоперації»: припинити домінування США у світі. URL: <https://mind.ua/news/20239499-lavrov-ogolosiv-novu-metu-specoperaciyi-pripiniti-dominuvannya-ssha-u-sviti> (дата звернення: 11.04.2022).
3. Дашевська О. Новий світовий порядок: теоретичні концепції. *European Political and Law Discourse*. 2015. Ser. 2. Vol. 4. P. 59–64. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2015/2015-2-4/10.pdf> (дата звернення: 11.04.2022).
4. Молчанова Е., Ковтонюк К. Концептуальні засади становлення та розвитку нового світового економічного порядку. *Міжнародна економічна політика*. 2018. № 1. С. 144–170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2018_1_9 (дата звернення: 11.04.2022).
5. Міщенко А.Б. Новий світовий порядок: міжнародний дискурс. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. Вип. 6. С. 44–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/irtpa_2020_6_6 (дата звернення: 11.04.2022).
6. Грущинська Н.М. Розвиток сучасного світового господарства у процесах формування нового світового економічного порядку. *Вісник Сумського державного університету. Сер. : Економіка*. 2014. № 2. С. 28–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2014_2_5 (дата звернення: 11.04.2022).

7. Онищенко В. Генезис світового економічного порядку. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2000. № 2. С. 38–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2020_2_5 (дата звернення: 16.04.2022).
8. Флейчук М., Волошин В., Дацко О. Геоелектронні виміри трансформацій світового порядку та наслідки для України. *Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини*. 2015. Вип. 36(3). С. 107–114. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2015_36\(3\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2015_36(3)_16) (дата звернення: 16.04.2022).
9. Путин поиграл мускулами перед Западом. URL: <https://cutt.ly/vJojgmN> (дата звернення: 17.04.2022).
10. Речь Путина вызвала неоднозначные оценки. URL: <https://cutt.ly/cJojznk> (дата звернення: 17.04.2022).
11. Larry Fink's 2022 Chairman's letter. URL: <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-chairmans-letter> (дата звернення: 17.04.2022).
12. ООН: війна в Україні веде до глобальної продовольчої кризи. URL: <https://www.dw.com/uk/oon-viina-v-ukraini-vede-do-hlobalnoi-prodovolchoi-kryzy/a-61686273> (дата звернення: 05.05.2022).
13. Економічні наслідки війни в Україні відчують далеко за її межами. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60619288> (дата звернення: 17.04.2022).
14. Заява персоналу МВФ щодо економічних наслідків війни в Україні. Прес-реліз. URL: https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/05/pr2261-imf-staff-statement-on-the-economic-impact-of-war-in-ukraine?utm_source=miragenews&utm_medium=miragenews&utm_campaign=news (дата звернення: 11.04.2022).
15. Міністр фінансів Марченко про економічні наслідки війни. URL: <https://forbes.ua/inside/na-desyat-okhoplenikh-viynoyu-regioniv-pripadae-50-vvp-ukraini-ministr-finansiv-sergiy-marchenko-pro-ekonomichni-naslidki-viyni-intervyu-14032022-4595> (дата звернення: 11.04.2022).

REFERENCES:

1. Kissinger: The coronavirus pandemic will change the world order forever. Available at: https://zn.ua/ukr/WORLD/kissindzher-pandemiya-koronavirusu-nazavzhdi-zminit-svitoviy-poryadok-343996_.html (accessed 11 April 2022).
2. Lavrov announced a new goal of the "special operation": to end US dominance in the world. Available at: <https://mind.ua/news/20239499-lavrov-ogolosiv-novu-metu-specoperaciyi-pripiniti-dominuvannya-ssha-u-sviti> (accessed 11 April 2022).
3. Dashevskaya, O. (2015) New world order: theoretical concepts. *European Political and Law Discourse*. Ser. 2, vol. 4, pp. 59–64. Available at: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2015/2015-2-4/10.pdf> (accessed 11 April 2022).
4. Molchanova, E. and Kovtonyuk K. (2018) Conceptual principles of formation and development of a new world economic order. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, no. 1, pp. 144–170. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2018_1_9 (accessed 11 April 2022).
5. Mishchenko, A.B. (2020) New World Order: International Discourse. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, vol. 6, pp. 44–55. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/irtpa_2020_6_6 (accessed 11 April 2022).
6. Grushchinskaya, N.M. (2014) Development of the modern world economy in the process of forming a new world economic order. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomika*, no. 2, pp. 28–34. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2014_2_5 (accessed 11 April 2022).
7. Onishchenko, V. (2000) Genesis of the world economic order. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, no. 2, pp. 38–55. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2020_2_5 (accessed 16 April 2022).
8. Fleischuk, M., Voloshin, V. and Datsko, O. (2015) Geoeconomic dimensions of world order transformations and consequences for Ukraine. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni vidnosyny*, vol. 36(3), pp. 107–114. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2015_36\(3\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2015_36(3)_16) (accessed 16 April 2022).
9. Putin played with his muscles in front of the West. Available at: <https://cutt.ly/vJojgmN> (accessed 17 April 2022).
10. Putin's furnace has provoked mixed reviews. Available at: <https://cutt.ly/cJojznk> (accessed 17 April 2022).
11. Larry Fink's 2022 Chairman's letter. Available at: <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-chairmans-letter> (accessed 17 April 2022).
12. UN: the war in Ukraine is leading to a global food crisis. Available at: <https://www.dw.com/uk/oon-viina-v-ukraini-vede-do-hlobalnoi-prodovolchoi-kryzy/a-61686273> (accessed 05 May 2022).
13. The economic consequences of the war in Ukraine will be felt far beyond its borders. Available at: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60619288> (accessed 17 April 2022).
14. Statement by IMF staff on the economic consequences of the war in Ukraine. Press release. Available at: https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/05/pr2261-imf-staff-statement-on-the-economic-impact-of-war-in-ukraine?utm_source=miragenews&utm_medium=miragenews&utm_campaign=news (accessed 11 April 2022).
15. Minister of Finance Marchenko on the economic consequences of the war. Available at: <https://forbes.ua/inside/na-desyat-okhoplenikh-viynoyu-regioniv-pripadae-50-vvp-ukraini-ministr-finansiv-sergiy-marchenko-pro-ekonomichni-naslidki-viyni-intervyu-14032022-4595> (accessed 11 April 2022).